

דְּרָשָׁה רַב מִתְנֶה בַּפְּפוּנְיָא וְכו'. הטעם שהביאה הגמ' מעשה זה, משום שהיה זה בערב פסח, וכשבאו לפניו בבוקר אמר להם שישאבו כעת מים ויכלו ללוש בהם מצה בערב, ולכן הובא מעשה זה ללמד שאין צריך לינת לילה דוקא אלא מועיל לינה מחוץ למעיין של י"ב שעות (ב"א א"ח תנה, בדעת רש"י הג"ל). ויש מפרשים, שהמעשה היה בפסח, והובא המעשה ללמד שבדיעבד אפשר להשתמש במים שלא לנו, שלא מצינו שאמר להם להתענות (ב"י שם בדעת היראים הג"ל, שלא מועיל לשאוב בבוקר וללוש בלילה שלאחריו). ויש מפרשים, שהובא מעשה זה להורות שהדורש בפני עם הארץ יפרש היטב את דבריו (שפת אמת).

■ **להלכה, [א] הטעם למים שלנו - משום שהמעיינות חמים [כדעת רש"י], או משום שהמעיינות בלילה חמים [כדעת היראים] (משנ"ב תנה, ב.)** גם במי נהרות שלא שייכים הטעמים הנ"ל, יש להחמיר, לפי שהתחממו מעט בשמש (משנ"ב שם, ג.). [ג] זמן שאיבת המים לכתחילה, יש סוברים שיכול לשאובם בכל שעה שירצה, והעיקר שישאו לינת לילה (ביא"ח ל"ל שם, בדעת השו"ע), ויש סוברים, שלכתחילה ראוי לשאובם בבין השמשות ממש כדי שיצטננו י"ב שעות במחומר וי"ב שעות לאחר שאיבתם [שהמעיינות צוננים ביום, והאור צונן בלילה], אבל מאחר שקשה לצמצם את השעה, ראוי לשאוב קצת מבעוד יום (רמ"א שם, ע"פ משנ"ב שם, ד.). [ד] אם נשאבו בלילה קודם חצות, ימתין י"ב שעות קודם שילוש בהם (משנ"ב שם, ובשעת הדחק אין צריך להתמתין י"ב שעות (משנ"ב שם, ו.). [ד] בדיעבד, אם נשאבו מבעוד יום, יכול ללוש בהם לאחר לינת לילה (משנ"ב שם, ד. וראה בשו"ע ובמשנ"ב שם, פריטס נוספים בשמירת המים שלא יתחממו).

וְלֹא בְּחַמֵּי חֲמָה, ואפילו לאחר שהצטננו, ויש סוברים שדוקא כל זמן שהם פושרים (ריטב"א).

וְלֹא בְּמִים הַגְּרוּפִין מִן הַמּוֹלָרִי - דוד גדול שהמים שבשוליו אינם צוננים (רש"י). ויש שלא גרסו 'מן המולר', ופירשו 'מים הגרופין' היינו מים שנשאבו בו ביום, המתחממים בשאיבתם, כל זמן שאינם 'מים שלנו' (ר"ן בדעת הר"ף. וראה לעיל ד"ה אשה לא תלוש).

וְלֹא תִגְבֶּיהָ יְדָה מִן הַתָּנוּר וְכו'. שתעסוק בבצק ללא הפסק שלא יחמין (רש"י). שכל זמן שעוסקים בבצק אינו מחמין (גמ' להלן מח, ב.). ויש מפרשים, שלא תניח את הפת ותעסוק בדבר אחר, שמא לא תשים לב לזמן שעובר, ואינה יכולה להתעסק אלא רק בתנור ובצרכי האפיה, ומדוקדק הלשון שלא תגביה ידה 'מן התנור' (חי' הר"ף).

■ **להלכה, לא יניחו העיסה בלא עסק אפילו רגע אחד [כדעת רש"י] (שו"ע א"ח תנט, ב. וראה שם פריטס נוספים).**

וְאַחֵר שֶׁמִּצְנֶנֶת בּוֹ אֵת יְדֶיהָ, שהתחממו בעסק הלשה (רש"י). ויש סוברים, שרק אם עוסקת עם המצות בתנור [לצורך קיטוף, או אפיה], מתחממות ידיה והיא צריכה לצנן אותן (רבנו חננאל; רמב"ם חמץ ומצה ה, יב, ע"פ מגיד משנה שם). ויש סוברים, שאין כוונת הגמ' שהמקטפת צריכה לצנן את ידיה במים, אלא שאם רוצה לצנן אותן, לא תצנן אותן בכלי שמקטפת בו (חי' הר"ף).

■ **להלכה, יש סוברים שכל המקטפת צריכה לצנן ידיה, וכך ראוי להחמיר לכתחילה [כדעת רש"י], ויש מקילים שאין צריכה לצנן כל זמן שלא מרגישה שהן חמות, אלא אם כן עוסקת במצות בעודן בתנור [כדעת רבנו חננאל והרמב"ם], וציון הידים לא יהא באותם המים שמקטפת בהם (שו"ע א"ח תנט, ג משנ"ב שם). ובמדיניות שלנו, לא נוהגים לקטף את העיסה במים (משנ"ב שם).**

רַבִּי יְהוּדָה הֵיא וְכו', הסובר שתיבת 'לאמר' נדרשת במשמעות של 'לאו אמור', ודינו כלאו (כמבואר בגמ' להלן), והיינו דוקא במקומות שיש בהם איסור עשה, ותיבת 'לאמר' מוסיפה שיש בהם גם איסור לאו (תוס' ד"ה לאמר, ע"פ מהרש"א), אבל בשאר המקומות מודה רבי יהודה שתיבת 'לאמר' באה לנתינת רשות למשה לומר את הדברים לבני ישראל, שהרי האומר דבר לחבירו, אסור לו לאומרו ללא שקיבל רשות על כך (מהרש"א, ע"פ יומא ד, ב.). ואיסור זה הנדרש מתיבת 'לאמר' הוא איסור לאו מדאורייתא שלוקים עליו (שפת אמת מנחות נ, ב, בדעת תוס' שם). ויש שצידדו, שהוא איסור דאורייתא שאין לוקים עליו (ראה ראש יוסף; ראה שפת אמת מנחות שם), כיון שאינו דומה ללאו דחסימה (ראש יוסף). ויש שכתבו, שאין זה אלא אסמכתא בלבד (לחם משנה ערכין ה, ו.).

אכן, חכמים חולקים על רבי יהודה, וסוברים שתיבת 'לאמר' אינה נדרשת ללאו (תורת כהנים אזור ז, ז), ולא נכתבה אלא לנתינת רשות למשה לומר את הדברים לבני ישראל (מהרש"א). ■ **וכן נפסק להלכה, שהאומר דבר לחבירו, לא יגלהו ללא נתינת רשות (מג"א קנו, ב. וראה שם פריטס נוספים).**

וְאֵין שׁוֹפְכִין בְּמָקוֹם הָאֵישְׁבוּרִן, מקום שיש בו שבר בקרקע, והמים נאספים ושוהים בתוכו ומחמיצים (רש"י), והוא הדין שאין לשפוך על צפת אבנים שאינה בולעת (מג"א תנט, ט), והיינו דוקא לאחר זמן האיסור, אבל קודם זמן האיסור, מותר לשפוך אפילו במקום האישבורן (ב"י שם, ד.). ויש סוברים, שאפילו קודם זמן האיסור אין לשפוך את המים בחצר שאינה של הפקר, שמא ישאר מהם לאחר זמן האיסור ויעבור על איסור חמץ (ב"ח שם, ו-ו, תלג, ח).

ולשופכם ברשות הרבים, מותר אפילו לאחר זמן האיסור, כיון שמפקדים יתיך לפני שיחמיצו [שדוקא בחמץ שכבר החמין לא מועיל הפקר לאחר זמן האיסור, שאינו ברשותו ועשאו הכתוב כאילו ברשותו] (ראה מאירי ורוקח רעג, ומשנ"ב תנט, ל.). ויש סוברים, שלאחר זמן האיסור אסור לשפוך אפילו ברשות הרבים, שלכתחילה יש לאדם להיזהר שדברים שהיו שייכים לו, לא יהפכו לחמץ אפילו שכבר הפקידם (מג"א שם).

■ **להלכה, הלש בצק לאחר זמן איסור חמץ, לא ישפוך את המים שעוסק בהם במקום שיכולים להתקבץ ולהחמין (שו"ע א"ח תנט, ד.).** ונחלקו אחרונים בדין שפיכתם קודם זמן האיסור בחצר פרטית, וכן נחלקו בדין שפיכתם לרשות הרבים לאחר זמן האיסור (משנ"ב שם). ואפילו מים מועטים אסור, שאין אנו בקיאים לדעת מה הם מים מועטים (ביאור הגר"א שם).

אִשָּׁה לֹא תִלוֹשׁ אֶלָּא בְּמִים שְׁלֵנוּ, ששהו בלילה מחוץ למעיין, לפי שהמים שבמעיינות בתקופת ניסן חמים, ולכן יש לשאובם בערב ולהשהותם מחוץ למעינות בשביל שיצטננו עד הבוקר (ראה רש"י), וכן יכול לשאובם בבוקר ולצננם עד הערב (רא"ש בשם רביה) [אלא שנקט לפי הרגילות שאופים את המצות ביום]. ויש מפרשים, שהמעיינות בלילה חמים, ולכן צריכים לשאובם קודם הלילה בשביל שלא יהיו בלילה במעיין, ומשתמש בהם למחרת, לאחר לינת הלילה, והוא הדין שיכול להשתמש בהם מיד לאחר שאיבתם, ולאחר שהתחיל הלילה אינו יכול לשאובם (רא"ש בשם ידאים). ויש מפרשים, שפעולת השאיבה של המים מחממת אותם, ולכן צריכים להשהותם בלילה לצננם (ר"ן בדעת הר"ף, וראה להלן ד"ה ולא במים הגרופין).